

Byråchefen My Hedström

Datum
2021-10-22

Dnr
AMR-7739-21

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 12

INKOM: 2021-10-22
MÅLNR: B 6401-21
AKTBIL: 1

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – grov våldtäkt (rubricering och påföljd)

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

Krister Jonsson, 19910928-1932
Frihetsberövande: Intagen i kriminalvårdsanstalt
c/o Therese Wiberg
Stalevägen 45
455 34 Munkedal

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten Ann Andersson
Kungsgatan 35
451 30 Uddevalla

Överklagade avgörandet

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 24 september 2021 i mål B 4810-21

Yrkanden

Jag yrkar att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska döma Krister Jonsson för grov våldtäkt samt bestämma påföljden till ett väsentligt längre fängelsestraff än det som hovrätten bestämt.

Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är vad som utgör hot av sådan särskilt allvarlig art att en våldtäkt av den anledningen ska bedömas som grov.

Bakgrund

Krister Jonsson har dömts för hemfridsbrott, grovt brott, våldtäkt, sexuellt ofredande och övergrepp i rättsak. Påföljden har bestämts till fängelse i fyra år.

Enligt den åtalpunkt som omfattas av mitt överklagande har Krister Jonsson den 7 juni 2021 i Trollhättan genomfört samlag och andra sexuella handlingar som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförliga med samlag med målsäganden NN9 som inte deltog frivilligt.

NN9 deltog i samlaget och den sexuella handlingen som en följd av att Krister Jonsson hotat henne genom att ett flertal gånger uttala "Sug av mig annars hugger jag dig" och "Om du inte gör som jag säger hugger jag dig" eller uttalanden med liknande innebörd samtidigt som han hållit en kniv mot målsäganden, samt genom våld i form av att Krister Jonsson hållit i målsägandens hår och tryckt ner hennes huvud mot sitt kön.

Enligt åtalet bör brottet bedömas som grovt eftersom Krister Jonsson använt hot som varit av särskilt allvarlig art då han använt sig av en kniv.

Domstolarna

Enligt tingsrätten (vars dom inte överklagades av Krister Jonsson) är det målsägandens berättelse som ska ligga till grund för bedömningen av åtalet.

Enligt vad som antecknats i tingsrätten dom har målsäganden berättat följande.

Hon hade träffat Krister Jonsson vid några tillfällen innan den 6-7 juni 2021 och tyckt att han var glad, trevlig och väldigt snäll. Hon hade hört av kompisar att Krister Jonsson var lite intresserad av henne men det var inte ömsesidigt. Vid ett tidigare telefonsamtal hade Krister Jonsson sagt att han kunde tänka sig att vara ihop med NN9 för hon var en fin tjej. Han hade också sagt att hon var söt och snygg. Den 6 juni 2021 tillbringade hon med bl.a. [EW] och deras kompis [L]. Under dagen/kvällen anslöt Krister Jonsson. De pratade och umgicks och hade det trevligt. Det var hon som körde bilen de åkte i och Krister Jonsson satt i passagerarsätet fram så de pratade mycket med varandra. Vid ett tillfälle fick Krister Jonsson ett samtal från sitt ex och efteråt berättade han att han blivit arg och kastat mobilen i marken så att den gått sönder. Vad hon minns pratade de inte om att Krister Jonsson var dömd för något brott. Vid 02-tiden skjutsade de hem [EW] och [L] till Grästorps. Hon var trött och Krister Jonsson erbjöd henne att sova hos honom i Trollhättan i stället för att åka till Götene. I bilen till Trollhättan sa han att det bästa sättet att lära känna någon var att ligga med den personen och att han gjort så med någon tidigare. När de kom till hans lägenhet satt hon i sängen medan han låg i den och de pratade lite med varandra. Han gick sedan ut för att röka och då la hon sig i sängen och somnade. – Hon vaknade av att Krister Jonsson höll ett fast grepp i hennes hår vid ena tinningen med ena handen och hade en kniv riktad mot hennes hals i den andra handen. Det stämmer som hon sagt i polisförhör att knivspetsen var mot hennes hals. Spetsen var strax bredvid strupen. Han sa åt henne att suga av honom "annars hugger jag dig". När hon sa att hon inte ville sa han att hon skulle göra det och att hon inte skulle komma ur situationen. Han tryckte ner hennes huvud mot sin penis och tvingade henne att suga av honom. Han sa därefter till henne att ställa sig upp och ta av kläderna. Hon gjorde det medan han la sig i sängen och sa att hon skulle fortsätta suga av honom, något hon gjorde. Under hela tiden höll han kniven i ena handen och vid ytterligare några tillfällen sa

han att han skulle hugga henne. Medan hon sög av honom frågade han om hon testat analsex för hon skulle få hans penis där. Det fick hon dock inte. Han sa till henne att sätta sig på honom och när hon sa nej sa han att hon fick välja mellan att stå på alla fyra eller ligga på rygg. NN9 la sig på rygg i sängen och han tryckte in penisen i henne. Medan han hade vaginalt samlag med henne sa han vid något tillfälle att han skulle hugga henne och sedan frågade han om det var skönt. Hon svarade "Hur kan det vara det när jag inte ens vill göra det?". Han fick strax där efter utlösning i henne. Han reste sig upp och hon frågade om hon fick åka därifrån. Krister Jonsson svarade "Ja, om du lovar att inte berätta för någon eller ringa polisen. För då kommer jag söka upp dig och döda dig". Medan hon tog på sig kläderna fortsatte han att säga att han skulle döda henne om hon ringde polisen och han fick till och med henne att upprepa det som bevis på att hon förstått. Han hade fortfarande kniven i handen men efter ett tag la han bort den. Kniven var inte en vanlig kökskniv. Den hade ett mörkt handtag och skydd för eggen på båda sidorna om handtaget. Eggen var spetsig på båda sidorna och kniven var ca 15 cm lång. Under hela tiden var hon rädd att han skulle skada henne med kniven och hon vågade inte säga till honom att lägga bort den. Han hade den därför i handen under i princip hela händelseförloppet. Vid något tillfälle frågade hon varför han gjort detta och Krister Jonsson svarade då att hon var snygg och att han ville ligga med henne. Han följde henne till bilen och hon åkte därifrån. Hela händelseförloppet tog ca 30 minuter. Hon ville inte alls detta och det sa hon till Krister Jonsson. Hon sa att hon inte ville suga av honom och när han frågade om det var skönt sa hon att hon inte ens ville göra det. När hon fått åka därifrån ringde hon till [KF] och frågade om hon fick komma dit eftersom hon var så upprörd och behövde känna sig trygg. – Hon tycker det är jättejobbigt att prata om detta. Hon har mått väldigt dåligt efteråt. Hon har varit konstant orolig, fått ångest och flera panikattacker samt har väldigt svårt att sova. Knivar gör henne obekvämt, speciellt om andra håller i dem. Hon känner sig inte trygg. Hon klarar inte att gå till skolan eller jobbet. Hon har fått kontakt med en psykolog och har gått på några samtal.

Tingsrätten uttalade i fråga om brottets rubricering att även om Krister Jonsson hotat NN9 med kniv under i princip hela händelseförloppet, hotet inte är av sådan allvarlig art att brottet därigenom är att rubricera som grov våldtäkt. Hovrätten instämde i tingsrättens bedömning.

Grunderna för min inställning

Om ett våldtäktsbrott är att anse som grovt ska, enligt 6 kap. 1 § tredje stycket brottsbalken, dömas för grov våldtäkt till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Tillämpningsområdet för grov våldtäkt utvidgades år 2005 genom införandet av det nya uttrycket "om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art" (prop. 2004/05:45).

Avsikten med lagändringen var att redan en lägre grad av tvång jämfört med vad som gällde tidigare skulle kunna medföra straffansvar för grovt brott. Vidare att sådant våld, som i och för sig konstituerar en allvarlig misshandel, men inte uppfyller kraven för grov misshandel, i fortsättningen ska vara tillräckligt för att bedöma ett brott som grovt. Även att hot med vapen eller andra föremål som kan medföra allvarlig kroppsskada, t.ex. skjutvapen, kniv och skruvmejsel, regelmässigt bör föranleda en bedömning av brottet som grovt. Samtidigt framhålls i motiven att de i lagtexten uppräknade omständigheterna är avsedda som exempel på sådana omständigheter som bör ingå i en samlad bedömning av om gärningens svårhet totalt sett motiverar att brottet bedöms som grovt (a. prop. s. 55 och s. 139 f.).

Min bedömning

I målet är utrett att målsäganden, efter att sent på natten ha lagt sig för att sova hemma hos Krister Jonsson, som hon kände ytligt men som hon uppfattat vara en snäll person, blev brutalt uppväckt ur sin sömn av att han tog ett kraftigt tag om hennes hår och omedelbart därefter tilltvingade sig ett oralt samlag samtidigt som han höll en större tveggad kniv med spetsen mot hennes strupe och uttalade dödshot.

Övergreppet (som enligt målsäganden pågick under totalt ca 30 minuter) fortsatte med upprepade dödshot varunder Krister Jonsson tilltvingade sig vaginalt samlag med målsäganden. Utöver dödshoten uttalade Krister Jonsson att han även hade för avsikt att våldta målsäganden analt, vilket dock inte kom att ske. Det är också utrett att Krister Jonsson höll kniven i sin högra hand under hela händelseförloppet samt att han fortsatte att hota målsäganden till livet och att han skulle söka upp henne och döda henne om hon polisanmälde eller berättade för någon om våldtäkten (för den senare delen av händelseförloppet är han dömd för övergrepp i rättssak).

Det bör även beaktas att Krister Jonsson är betydligt äldre och även större och starkare än målsäganden, som vid tiden för gärningen var endast 18 år gammal.

Det kan vid en samlad bedömning av gärningens svårhet inte råda någon tvekan om att våldtäktsbrottet ska bedömas som grovt.

Krister Jonsson ska således dömas för grov våldtäkt, istället för våldtäkt av normalgraden, till ett väsentligt längre fängelsestraff än vad hovrätten bestämt.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Frågan i målet är vilka omständigheter som ska beaktas för att ett hot ska anses vara av särskilt allvarlig art och medföra att ett våldtäktsbrott ska bedömas som grovt. Något vägledande avgörande från Högsta domstolen finns inte. Nämda kvalifikationsgrund berörs heller inte i det nyligen lämnade betänkandet SOU 2021:43 *Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar*.

Inför de lagändringar som vidtogs år 2005 genomfördes en praxisundersökning där det framkom att såväl åklagare som domare föreföll relativt restriktiva med att rubricera ett våldtäktsbrott som grovt, även i de fall där omständigheterna framstod som synnerligen allvarliga. Det var mot denna bakgrund tillämpningsområdet för grov våldtäkt utvidgades, vilket regeringen ansåg överensstämma väl med den allmänt sett strängare syn på sexualbrotten som gjort sig gällande under senare år (prop. 2004/05:45 s. 55).

I tiden därefter har synen på sexualbrott ytterligare skärpts, vilket fått genomslag genom den reform som trädde ikraft den 1 juli 2018 (SFS 2018:618, prop. 2017/18:177), då det numera för våldtäkt är tillräckligt att genomföra samlag m.m. med någon som inte deltar frivilligt. Genom samma reform höjdes även ministrafvet för grov våldtäkt från fyra till fem års fängelse. Höjningen av ministrafvet är inte avsedd att påverka gränsdragningen mellan brott av normalgraden och grovt brott (a. prop. s. 84).

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC) har i en framställning till riksåklagaren om att förevarande dom bör överklagas till Högsta domstolen angett att hovrätterna vid ett antal tillfällen prövat nu aktuell kvalifikationsgrund, men att praxis inte är enhetlig. UC har därvid pekat på några avgöranden där målsäganden hotats med bl.a. kniv (Svea hovrätts dom den 2 augusti 2021 i mål B 7958-21, Svea hovrätts dom den 28 november 2018 i mål B 822-19 och Hovrätten för Västra Sveriges dom den 13 november 2017 i mål B 3307-17).

Efter att ha tagit del av bl.a. dessa avgöranden och den av mig nu överklagade domen kan jag konstatera att praxis fortfarande tenderar att vara återhållsam med att bedöma en våldtäkt som grov när målsäganden tvingats till samlag m.m. genom hot med bl.a. kniv. Detta trots att regeringens uttalade avsikt med lagändringen 2005 torde varit att våldtäkt under knivhot regelmässigt bör bedömas som grov och trots att synen på sexualbrott i tiden därefter påtagligt skärpts.

Mot denna bakgrund är det min uppfattning att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt överklagande.

De faktiska omständigheterna är klarlagda och nu aktuell fråga väl avgränsad. Målet lämpar sig därför mycket väl för en prövning i Högsta domstolen.

Bevisning m.m.

Förhöret med målsäganden NN9 återopas genom uppspelning av förhöret med henne vid tingsrätten (sammanlagd speltid ca 40 minuter). Hänvisning godtas.

Målet kan avgöras på handlingarna.

Petra Lundh

My Hedström

Kopia till:

Utvecklingscentrum

Åklagarkammaren i Uddevalla (AM-20404-21)

Kammaråklagaren Rebecca Budell